

Sexta virtus seu beatitudo est mundicia cordis. cui convenit donum intellectus qui est cogitatio celestium oculorum cordis mundans et illuminans. Hac eliminat gula que corrumpit et execat cor. Unde **De** quarto fornicatio et vinum et ebrietas aufert cor. **P**remium huic beatitudini respondens est visio dei.

De septima.

Septima virtus seu beatitudo est pax seu esse pacificum. Cui respondet donum sapientie qui est delectari in deo qui est pax nostra. **H**ec repellit luxuriam que animum non pacificat sed vagum reddit et instabilem. Cui correspondet premium esse filium dei.

De octava.

Octava virtus seu beatitudo que est pati persecutionem propter iustitiam clarificat et ostendit quoddam factum habens respectum ad singula precedentia. **E**t per quod omnes alie beatitudines ab ultima usque ad primam probantur si vere sunt. **U**n **B**reg. Qualis unusquisque apud se lateat illata et humilia probat. **E**t hinc est quod beatitudo ipsi facto primo respondens quod idem est cum premio per beatitudinem promissio redire dicitur ad caput tanquam circulus perfectus et omnes beatitudines ambiens et comprehendens. **D**e virtutes seu beatitudines tanguntur **D**atb. v. **B**eati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. etc.

Unde accipitur numerus seu sufficientia beatitudinum.

Harum vero beatitudinum numerus et sufficientia secundum integritatem perfectionis hominis accipitur. **A**d perfectionis autem integritatem requiruntur tria. scilicet recessus a malo perfectus seu progressus in bono. et perfectus statim in optimo. **S**ane respectu primi malum procedit aut ex timore superbie. aut ex rancore malicie. vel ex languore libidinis seu concupiscentie. **C**ontra que tria sunt seu sumuntur tres prime beatitudines scilicet paupertas spiritus contra malum timoris superbie. **V**irginitas contra malum rancoris malicie. **L**uctus contra malum languoris libidinis seu concupiscentie.

Respectu vero secundi perfectus seu progressus in bono attenditur circa divinam imitationem que est duplex secundum duas vias quibus intendi potest scilicet misericordiam et veritatem. **D**e quibus in psalmo. **U**niverse vide domini misericordia et veritas. **E**t secundum has duas vias sumuntur due alie beatitudines. scilicet respectu veritatis est iusticie. et respectu misericordie affectus misericordie. **R**espectu autem tertii perfectus statim in optimo attenditur in duobus scilicet in limpida cognitione et in tranquilla affectione. **E**t secundum hoc sumuntur due alie ultime beatitudines. scilicet respectu limpide cognitionis mundicia cordis ad deum videndum. **E**t respectu tranquille affectionis pax mens ad deum perfecte fruendum. **E**t adverte quod sicut in enumeratione donorum iuxta quod supra tractatu de donis declaratum est. est ordo quidam artificialis quo primo loco ponuntur et enumerantur digniores. ita in enumeratione beatitudinum est ordo quidam naturalis quo digniores ultimo loco ponuntur.

Et supradictis colligitur quod habitus virtutum cardinalium principaliter disponunt ad exercitium vite active. **H**abitus vero donorum maxime disponunt ad actus vite contemplative. **H**abitus autem beatitudinum disponunt ad perfectionem vitamque.

Finis tractatus precedentis.

Incipit tractatus de viciis nature et voluntatis

In finalibus aliquibus de viciis summam tangere convenit. **E**t quia sunt vicia nature. et vicia voluntatis. tangitur primo aliquantulum de viciis nature. **E**t deinde de viciis voluntatis.

De numero et sufficientia vicioz nature.

Vicia autem nature quantum ad huiusmodi compendium attinet satis erit enumerare. que sunt septem scilicet **E**xtollentia seu presumptio **V**irginitas **A**miditas. **P**ecipitatio. **H**ebetudo. **S**tulticia. **Q**uod numerus siue sufficientia hinc de

Compendiū theologie

se satis clareat. nā repibile non videt vici-
um nature aliō a p̄dictis vel qđ saltē ad
aliquod p̄missōz nō sit reducibile. p̄ op-
positōem tñ ad septē dona sp̄s sancti/ su-
mūt aliqui numerū z sufficiētiā ip̄sōz
vicioz nature. **T**enī tres anime sunt vi-
res seu potētiē. s. cōcupiscibilis irascibi-
lis z rōnalis. q̄ q̄si cōtinue in suis virtuo-
sis actibus z opatōibz/ p̄ ipsa vicia que
nature et sua corruptiōe ū sunt/ varijs mo-
dis impugnat z impediunt. cōtra que cū
septē sunt. data sunt in adiutoriiū septem
dona sp̄s sancti q̄ lumina quedā siue lux
diuinitus inspirata z infusa ad efficacit̄
tam cōtra ipsa septē vicia nature q̄ vicia
alia volūtatis et tentatōes. viā iam habi-
te virtutis impugnatēs/ resistendū. libe-
riusq; z expediti⁹ ipsos actus virtutū cre-
q̄ndū. **D**e vicijs nature circa vim con-
cupiscibile. **C**irca igit vim seu potētiā
concupiscibile repitur vitiū nature retrahens
a debite cōpatiēdo z subueniēdo
p̄mo. quod vocat duricia. **C**ōtra quod
dispoit donū pietatis. **D**e vicijs nature
circa vim irascibile. **C**irca vero vim seu
potentiā irascibile duplex repitur viciū
nature. **U**num immoderate retrahēs ab
agēdis quod vocat timiditas cōtra qđ di-
sponit donū fortitudis. **A**liō immodera-
te accedēs qđ vocat presumptio. **C**ontra
qđ disponit donū timoris. **D**e vicijs na-
ture cōtra vim rōnalē. **C**ōtra vim autē
seu potentiā rōnalē duplex cōtingit vi-
ciū nature. scz vel respectu finis. vel respe-
ctu eoz que sunt ad finē. **S**i respectu fi-
nis. duplex repitur nature viciū. **U**num
impediēs ne cognoscat qđ vocat hebetu-
do. p̄tra quod disponit donū intellectus
Aliud retrahēs ne anim⁹ ad ip̄m finē de-
bite afficiat qđ vocat stulticia. p̄tra quod
disponit donū sapiētiē. **S**i respectu eoz
que sunt ad finē duplex similit̄ nature vi-
ciū repitur. **U**nū impediēs ne sciat qđ ad
p̄secutōem finis expedit quod est igno-
rantia cōtra quod disponit donū sciētiē.
Aliud quo q̄s in his que agēda sunt ma-
gis ex passionis impetu q̄ ex debita ele-
ctione ducit quod est p̄cipitatio cōtra qđ
disponit donū p̄silij. **Q**uibus cōtrarien-
tur ipsa nature. **C**ōtrariāt etiā ista septē
nature vicia singula scz singulis virtuti-
bus. singulis oratōnis dñice petitiōibz
z singulis beatitudinibz z cōueniūt cum

septē principalibz seu capitalibz vicijs vo-
lūtatis. **D**ō clarus ex tabula in fine hui⁹
tractat⁹ posita cōcipi poterit z perpendi.

De vicijs volūta- tis seu de malo culpe in generali.

De vicijs volūtatis id est de ma-
lo culpe seu de peccato/ oppoz-
itū foret z vtile/ specialē z lō-
gum tractatū subiungere. sed cū
pluribz notabilibz hec sint diffuse expla-
nata/ sufficiet interim ad p̄ntis cōpendij
p̄cessum cōtinuandū/ eiusq; cōplemētū
summatim dicere. quid sit p̄ctm̄ in genere.
Quoties sit siue quot sunt ei⁹ genera. **D**e
iñ veniēt aliq̄ de qlibet genere explanāda

Quid est peccatū

in genere. z quomodo diffinitur

Peccatū autē in genere sic diffi-
nit. **P**eccatū est auersio ab in-
cōmutabili bono ad bonū cō-
mutabile. **Q**uā diffinitōez sic
intellige. **P**eccatū est auersio scilz volun-
tatis. quia pp̄rie z p̄ se talis auersio est pec-
catū. ab incōmutabili bono scilicet deo. q̄
omnino incōmutabilis est. **H**ec est auer-
sio aliō q̄ discōformitas volūtatis create
a volūtate diuina. qđ est in omni peccato
vbi aliqd vult voluntas create quod nō
vult deus. **S**equitur ad bonū cōmutabile
supple cōuersio scz ad bonū creatū quod
cōtinue mutat vel saltē mutabile ē. **E**t
licet peccatū in sui diffinitōe duo conti-
near scz auersionē ab incōmutabili bono
z cōuersionē ad cōmutabile bonū. essen-
tialius tamē p̄ctō est/ p̄mū q̄ scōm. **S**i
enī fuerit cōuersio ad creaturā/ ita tamen
q̄ nō fieret auersio a creatore. sicut cōtin-
git quādo q̄s amat creaturā p̄pter deum
tantū. tūc nō fieret p̄ctm̄ immo in isto ca-
su meritoze fieret. **L**icet plures alie sint
diffinitōes peccati/ nō tractat nisi de vna.
Plures alie a doctoribz assignātur pecca-
ti diffinitōes fm causas efficiētē mate-
rialem. z formale ipsius peccati. **S**ed q̄s
tum ad p̄ntē tractatū attinet/ supradicta
diffinitio que fm causam finalem pecca-
ti sumitur/ sufficiat.

De duplici diuisi- one peccati in genere.

Pures etiā a doctoribus assi-
gnant peccati diuisiones fm di-
uersas peccati causas et origines
Quantū vero ad pntem tracta-
tū sufficit de duab' peccati diuisionibus
principalit' tangeat. Et primo de vna que
sumit fm quandā peccati qlitatem et quanti-
tate. Scdo de vna q' sumit iuxta peccati
cām materialē. **R**espectu p'ie diuisionis
tria p'cipalia repiunt genera peccatoꝝ.
quia omne peccatū aut est originale aut ac-
tuale. Si actuale hoc itez est dupliciter.
Quia aut est mortale aut veniale.

De peccato origi-

nali et quid est.

Originale autē peccatū est illud
quod a nostra viciosa origine
trahimus. Et est auersio q'dam
habitualis a deo qua aīa prona effecta ē
nō reddere iusticiā quā debet. **U**nō omnes
fere doctores respectu effectus ipius pec-
cati originalis cōsonant in ipam auersio-
nē habituale fm August. **H**ugo de san-
cto victore dicit q' originale culpa/est cor-
ruptio seu viciū quod nascendo cōtrahi-
mus p' ignorantia in mēte et cōcupiscen-
tiā in carne. **A**lij volūt q' originale cul-
pa/sit necessitas cōcupiscendi cū debito
nō cōcupiscendi. Et ponūt exēplū de ra-
dio cōtignato aque. q' mouet' ex mota et
quiescēte q'efcit. Et hoc patz' ex cōtignatō-
ne sui cū aqua. **U**nō cū maior sit vnio aīe et
carnis q' in casu p'dicto radij et aque. cuz
caro de se valde mobilis sit ad cōcupiscē-
dum. aīa eo ipso q' tali carni vnita est ha-
bet statū talem quandā necessitatē cōcupi-
scendi. **L**um igit' caro puuli cui infundit'
anima/p' peccatū p'mi hominis ad cōcupi-
scendū sit mobilis. inerit ipsi anime iam
illi carni vnite necessitas quedā concupi-
scendi. nec potest anima ipsa illā carnem
seu sensualitatē cohibere. sicut aīa ade aīā
peccatū potuisset q' habuit p'tatem super
sensualitatē et etiā libertatē cōcupiscendi
vel nō cōcupiscendi. **P**atet igit' q' per
peccatū et post p'ctm' p'imi hominis uest
aīe duplex necessitas. **U**na nō possendi
sensualitatē retinere seu cohibere. et alia
necessitas cōcupiscendi. Et p'ia est q'dā
necessitas nō valendi facere q'd debet. et
secunda est quedā necessitas faciendi q'd
nō debet. Et ita inest ei carentia vtriusq'

ptis iusticie. que sunt declinare a malo et
facere bonū. **E**t quo patet q' p'ctm' ori-
ginale. et est in carne et est in aīa. sed in car-
ne originaliter et materialit'. In aīa vō for-
maliter et tanq' in subiecto. **S**ola enī aīa
est susceptibilis virtutis et vicij. et tū sicut
dictū est ex cōiunctōe ipsi' ad corp' p'ra-
bit vitiū illud. sicut qn' quis cadit in lutū
feda' et macula'. **T**alis autē aīe infectō
nō tantū est pena sed est etiā culpa. ipave-
ro culpa q' macula est deletur i baptismo
Pena autē q' fomes siue peccadi p'ntas
appellat' remanet post baptismū. **S**ic ei
in baptismo curat' culpa quantū ad rea-
tum dānatōnis eterne. sed nō quin rema-
neat ipsa pena quantū ad motū et actum
cōcupiscētie. cum qua oportet nos q'sdū
viuim' pugnare. nisi extinguat' cōcupiscē-
tiā per specialē gratiā. sicut in beatissima
virgine in cōceptōe filij dei. **O**rigina-
le etiā p'ctm' sic in hoīe p' baptismū curat'
q' nihilomin' ab eo q' curatus est/trasmit-
tatur in plenā quā generat. sicut iude' cir-
cūscisus generat filiū cū preputio. et gra-
num nudū et purū seminatū/ p'creat gra-
num cū palea. **Q**d hinc est q' hō non ge-
nerat filiū fm q' in mente curatus est sed
fm quod in carne.

De nominib' pec-

cati originalis fm q' opatur ad animā.

Originale peccatū diuersis i sa-
cra scriptura noībus. multipli-
cibus de causis noīat'. **S**ecū-
dum enī q' originale p'ctm' cō-
patur ad aīam/ vocat' qn'q' infirmitas. qz
reddat aīaz ipotentē ad resistēdū motib'.
Qn'q' vocat' feditas. qz p' ipam aīa macu-
latur. **V**ocat' qn'q' p'ntas. ppter p'nuam
appetitus inclinatioez ad malū. **V**ocatur
qn'q' corruptō. qz ad nihilū ducit et p'ctm'
Vocat' qn'q' vitiū. qz est diminutō bono-
rū naturalium. **V**ocat' qn'q' lāguoz nature
qz durat i natura corrupta. **H**abz etiā
noīa fm q'd compaf' ad corp'. **V**ocat' enī
qn'q' let' carnis. eo q' lege dīna sit carni i-
ficta. **U**nō qn'q' let' mēbroꝝ vocat'. qz mo-
uet organa ad opatōez cōcupiscētie. **V**o-
cat' qn'q' tyrān'. ppter dīnationē quasi vio-
lentā in ipsa cōcupiscētia. **V**ocat' qn'q' fo-
mes. qz sicut ignis fouet ignē. ita p' ipz fo-
uet in carne p'ctm' fm act' generatiue et nu-
tritiue. **V**ocat' qn'q' stimul' carnis quia

Compendiū theologie

stimulat carnē ad primos motus. et ani-
mū ad cōsensum. ¶ Habet quoq; nomia
fm quod cōpatur ad actus delectabiles.
Et fm hoc vocatur cōcupiscētia que so-
nat viciū in actu prout est in adultis. Itē
cōcupiscibilitas que sonat viciū in potē-
tia prout est in puulis. ¶ Habet etiā no-
men fm quod comparatur ad primū hoiez
a quo cōtrahitur. et sic vocatur originale.
quod est carentia debite iusticie.

De peccato actua

Dli mortali et circa ipm in generali occurē
¶ Circa peccatū ā actua (tribus
le mortale aliqua sunt videnda
¶ Primo qd sit. Scōdo de diuer-
sis eius noibus seu appellatōi-
bus. Tercō de huius peccati effectib; Quar-
to de diuersis eius generib; seu diuisiōi-
bus. Quinto de quolib; septem peccato-
rum capitaliū ac eorum filiabus seu spe-
ciebus/aliquid in speciali declarabitur.

Quid sit peccatū

actuale mortale in spēali et quō diffinit.

Peccatū igit actuale mortale/
sic diffinitur fm August. Peccatū est dictū vel factū vel cōcu-
pitū/pra legē dei. Et ponitur
in dicta diffinitōe dictū ppter pctm oris.
factū ppter pctm opis. cōcupitū ppter pec-
catū cordis. ¶ Diffinit et aliter fm eūdē
August. Peccatū est volūtas retinēdi fa-
ciendi vel cōsentiēdi quod iusticia vetat.
¶ Insup sciendū qd pctm proprie nō est
substātia vel res aliq; sed defectus et corru-
ptela. ¶ Circa qd tamen aduertendū ē. qd
aliō est peccati actus. aliud est peccati habi-
tus. aliud peccati reatus. Peccati actus ali-
qd est. sed qm nō ampliū sit. desinit eē. etiā
sine grā. Sz peccati habitus qd ex malis
actib; relinquitur/ etiā aliqd est et remanet
interdū cessantib; etiā ipsis actib;. ac etiā
post infusam grām peccatiq; remissionē.
Peccati vero reatus siue macula/fm rem-
nihil est. deformat tamē aīa; nō p modū
positōis sed p modū. priuatiōis sicut trū-
catio mēbri p modū. priuatiōis cor. p defor-
mat et maculat. Dicit etiā Augu. qd sicut
abstinētia nulla substātia vel res est. et nō
ex ea cor. p languescit. ita pctm nō est aliq;
substātia vel res. ex eo tñ natura minuit et
corrupt. delect tñ semp p grām. ¶ Notan-

dum p̄terea qd pctm. qñq; trāsīt actu et re-
manet reatu. sicut pctm actuale actu con-
pleto an penitētiā. Qñq; ecōtra pctm trā-
sit reatu et remanet actu. sicut in pctō ori-
ginali p baptismū. Qñq; trāsīt pctm actu
sum et reatu. sicut pctm actuale actu pple-
to et p penitētiā. Qñq; pctm remanēt ac-
tu et reatu sic pctm originale an baptismū.

De diuersis nomi-

Dnibus peccati actualis mortalis
¶ Diuersis frequēter noib; pecca-
tū ipm mortale p doctores no-
minat fm diuersas eius pprie-
tates et opatōes et effectus. Vocat enī qñq;
macula. et hoc idē qd imaginē dei deformat
et maculat. Vocat qñq; reatus. qm ad eter-
nā penā obligat. Vocat qñq; pollutio et
hoc qntū ad p̄ragionē tractat. et terrena
delectatōe. Vocat qñq; delictū et hoc fm
qd est recessus a dignitate grē habite. Vo-
cat qñq; culpa. et hoc prout respicit penā
quā meret et incurrit. Vocat qñq; offensa
et hoc est qd contra deū est et p̄tra deū facit.
Vocat qñq; p̄uaricatio et hoc in qntū mā-
datū dei respicit qd trāsgrediēdo p̄uarica-
tur. Vocat qñq; pctm put cōuersio fit ad
bonū et mutabile cū auersione a bono in
cōmutabili. Vocat qñq; scelus et propt ma-
gnā iniuriā qd peccando deo fit. Vocatur
etiā quandoq; nefas put est illicitū perso-
ne perpetrātū. Vocatur etiā quandoq; cri-
men prout est dignū accusatōne et pena.

De diuersis effe-

Hctibus peccati actualis mortalis
¶ Quisimodi autē peccati/ multi-
plex fm doctores repit effectus.
sed qntū p̄ntē p̄cernit tractatū
satis erit aliq; enūerare. An effectus. ¶ Et
p̄rio naturalia vulnerat. qd signat in illo
qd iuxta euāgelium descēdēs ab hierlm i hie-
rico incidit in latrones. ¶ Alii. ¶ Intelle-
ctū obscurat in cognitōe veri. et affectū te-
pescere facit i ope boni. ¶ Alii. ¶ Gratui-
tis spoliat. ne tñ bonū aliqd pereat. bona
opa qd qd peccādo mortificat/ alijs iuxta
dispensatiōem dei elargiēnt saluādis.
¶ Alii. ¶ Aīam maculat. ad penā eternam
obligat. et sciam amaricat. cor indurat.
¶ Alius. ¶ Noiem quasi insensibile reddit.
Exēplo canis submergēdi qd lapidē i col-
lo suo nō sentit. donec ab eo in fundū aq

trahitur. **Alius** Animam occidit. quia deo qui vera vita est. priuat. **Alius** Ad alia peccata trahit. **Un** Greg. Peccatum quod per penitentiam non diluit. suo potere ad alium trahit. **Alius** Bona que in peccatis sunt. infructuosa et quantum ad meritum et quantum ad premium reddit. **Alius** Ex homine quendam effectiue infirmum facit. Nam in peccatore est ignis auaricie. fetor luxurie. tenebre ignorantie. vermis conscientie. sitis concupiscentie. et demones per effectum et huiusmodi. **Alius** Vacuum hominem tantum relinquit. et merito quod mundo adherentia. sugunt verba ardentia. Fallendo decipit sicut esca in hamo vel lignum putridum de nocte lucens. **Alius** Hoicem vere stultum demonstrat. seruicendo scilicet illi qui ipsum torquet et tandem torquetur. Componendoque et congregando supra se unde torquetur et cremetur. **Unde** Augu. li. de ci. dei. Hoc vitium adimit integritatem. pulcritudinem. salutem. virtutem. et quicquid boni per vitium detrahi seu minui consuevit.

In quo peccatum

habet esse ortum. **Notandum** est vltimum. quod quicquid peccatum ipsi bono contrarium sit. non tamen habet esse nisi in bono. nec ortum nisi a bono. quod quidem bonum est libere arbitrii ac voluntatis. a qua peccatum est sicut a prima origine et in qua est sicut in proprio subiecto. Voluntas igitur est causa peccati. cum dico non efficientem sed deficientem. Voluntas enim semper quod habet respectum ad suum principium a quo est. scilicet ad deum non est nata elicere ex se nisi bonum. Sed semper quod habet respectum ad principium ex quo est. quod est omnino nihil. cum ipsa voluntas ex nihilo sit. semper tendit ad defectum. Si ergo velimus scire vnum malum culpe sit materialiter. dicendum quod ex nihilo. Si vero velimus scire unde sit terminaliter. dicendum quod ex absentia debiti modi debite speciei et debiti ordinis. Sed si velimus scire vnum sit originaliter. dicendum quod a voluntate siue a libero arbitrio.

De progressu peccati

Nota quod peccatum incipit in cogitatione. pedit et crescit in delectatione. perficitur in consensu. **Circa** processum autem peccati notandum est quod aliqua ipsum peccatum antecedunt. aliqua ipsum subsequuntur. aliqua ipsum concomitantur. **Item** respectu primi. Aliqua

peccatum antecedunt ex parte auersionis. **Et** aliqua antecedunt ex parte reuersionis. **Ex** parte autem auersionis. id est quando quis a bono incommutabili quod deus est. auerti et seipsum pari incipit. antecedunt peccatum. contemptus. omisio. ingratitude. inobedientia. **Ex** parte vero reuersionis scilicet quando homo se in peccatum reuertit. antecedunt peccatum. cogitatio. libido. concupiscentia. delectatio. perversa intentio. consensus. **Peccatum** autem subsequuntur. macula id est deformitas imaginis dei. reatus. et obligatio ad penam eternam. **Peccatum** concomitantur circumstantie que ipsum vel aggrauant vel minuunt. et sunt octo que ex versu sequenti notificari possunt. vnum versus. **Quis** quid ubi per quos. quotiens cur quomodo quando.

De tribus actione

depravationibus. **Per** tria etiam principia liter depravari solet actio. etiam illa que est de genere bonorum. **Quandoque** in sui principio. quandoque in sui medio. quandoque in sui fine. scilicet per malam intentionem. per negligentiam. per vanam gloriam.

Quibus causis unum

peccatum dicitur maius. **Ultis** etiam causa seu respectibus unum peccatum dicitur maius seu grauius altero. **Videlicet** causalitate ut peccatum luciferi. **Generalitate** ut peccatum primi hominis. **Deformitate** ut peccatum iude perditionis. **Remissionis** seu venie difficultate. sicut peccatum in spiritu sancto. **Periculo** sicut peccatum ignorantie. **Inseparabilitate** ut peccatum cupiditatis. **Pronitate** ut peccatum carnis. **Offensione** ut peccatum idolatrie. **Expugnandi difficultate** ut superbia et vana gloria. **Stentis cecitate** ut peccatum ire.

De quinque operum

generibus. **Notandum** est etiam quod inter cetera. quinque reperiuntur genera operum. **Nam** quedam sunt mala in se ut illa que de sui natura seu in suo genere mala sunt. sed tamen per aliquas circumstantias bona fieri possunt. ut homicidium quod in se malum est. sed per circumstantiam aliquam potest effici bonum. ut puta quando fit per debitam iusticiam. vel se legitime defendendo cum mortis periculo euadere non possit et huiusmodi. **Quedam** sunt mala semper illa que semper totum suum esse mala sunt. nec per circumstantias aliquas bona effici possunt. sic est odire deum.

vel fornicari et hōi. Quodā e contrario sunt bona in se ut illa q̄ de sui natura sunt bona ex genere. sed tñ p̄ aliquas circūstā-
tias possunt fieri mala. Sicut est dare ele-
mosinā quod in se bonū est sed p̄ circum-
stantiā aliquā pōt fieri malum. ut puta si
dare p̄ sola vana hominū laude acq̄ren-
da vel hōi. Quodā sunt bona fm̄ se. ut
illa que fm̄ totū suū esse bona sunt nec p̄
circūstātiā aliquā. pōt fieri mala. sicut
est diligere deum ex caritate. Quodā sunt
indifferētia scz que suo esse nec bona nec
mala sunt. possunt tñ fm̄ circūstātiā bo-
na vel mala fieri. sic mouere pedē sine de-
liberatōe. vel qñq; p̄medere. qd̄ fm̄ circū-
stātiā aliquā bonū fieri potest. ut puta in
necessitate. cor p̄ suū debite sustentādū ut
efficaci⁹ deo seruire possit. Et e contrario
malū. ut puta si ad sup̄bitatē et ex sola li-
bidie vel volūtariē p̄cepta ecclesie trās-
grediendo fiat.

**De quatuor gene-
ribus seu diuisionibus peccati mortalis**

Licet plures peccati mortalis/
diuersis respectibus et causis/
possent assignari diuisiones seu
genera. q̄ntū tamē ad p̄ntis tra-
ctatus cōpendiū attinet. quatuor solum
quarta diffise insistet. quia p̄ eius decla-
ratōes alie tres clarez facilliter poterūt itel-
ligi. imo ipas tres effectualit̄ cōprehēdit

De prima diuisione

Prima igit̄ dictaz quatuor di-
uisionū est q̄ peccatoz morta-
liū aliq̄ sunt carnalia alia sp̄ia-
lia. Carnalia aut̄ maioris sunt
infamie. Spiritualia s̄o maioris culpe.

De secūda diuisione

Secunda diuisione est q̄ pec-
catoz mortaliū aliqua sunt cō-
missi alia delicti. Quod in effe-
ctu est dicere Aliqua cōmittūt
in faciēdo. alia in omittēdo. Prima pec-
cata sunt p̄uicatio seu trāsgressio legis
quo ad p̄cepta negatiua. ut puta Nō occi-
des nō mechaberis. Secūda sunt p̄uari-
catio seu trāsgressio legis quo ad p̄cepta
affirmatiua. sicut sunt. Diliges dñm deū
tūū ex toto corde tuo et honora patrē tu-

um et. Et fm̄ hāc etiā diuisionē dicif̄ pec-
catū mortale esse et fieri contra duas par-
tes iusticie. Quarum vna est. declinatio a
malo. Alia est facere bonum.

De tertia diuisione

Tertia diuisione est ex peccatoz
mortaliū aliqua directe cōmit-
tunt̄ in deū alia i proximiū alia
in seipm̄. Peccatū autē in deū
itez subdiuidit̄. Nā q̄ndoq; peccat̄ in pa-
trē quādoq; in filium. qñq; in sp̄m̄ sc̄m̄.
De quibz latior fiet speculatio infra in fi-
ne declaratōis q̄rte diuisionis. Peccat̄ ei
alio respectu in deū quadruplicit̄. primo
male de ipso p̄ infidelitatē sentiēdo. sc̄do
ipm̄ blasphemādo. tertio ei⁹ sacramēta in-
digne ministrando et tractādo. q̄rto eum
tentando. Rursus deū tentādo peccat̄
triplicit̄. Nam tentat̄ vel ei⁹ potētia. signa
scz ab eo perēdo. Vel tentat̄ eius iusticia.
p̄ hūanas scz p̄batōes. ut puta p̄ candens
ferrū vel duellū vel similia/ iudiciū ei⁹ ex-
q̄rēdo. Vel tētāt̄ ei⁹ misericordia. suā sc̄li-
cet q̄si examinatōdo bonitatē. se stultis pi-
culis p̄mittēdo. In primū vero peccat̄
etiā triplicit̄. vel bona sua ei indebite au-
ferēdo. vel bona p̄pria sibi in sua necessita-
te nō cōicando. vel mala p̄suasiōe aut ma-
lo exēplo eū in peccatū trahēdo et inducen-
do. In semetipm̄ at̄ peccat̄ q̄s etiā tri-
plicit̄. Vel sibi ipsi necessaria subtrahēdo
vel sup̄flua sumēdo. vel vltra vires ac de-
bitū moderamen quippiāz aggrediendo.

De quarta diuisione

Quarta diuisione peccati (ne-
mortalis sumit̄ p̄ septē vicia ca-
pitalia. Que sunt. sup̄bia. inui-
dia. ira. acedia. auaricia. gula.
lucuria. Et qz ut supra tactū est de ista q̄r-
ta diuisione expediēs est diffusiorē hic fa-
cere declaratōem. tum qz p̄ eam supra di-
cte tres alie diuisiones clarius intelli-
gerūt imo eas effectualit̄ p̄prehēdit. tñ qz
p̄prie loq̄ndo in ipsa et ex ipsa p̄cipal̄ ef-
fectus p̄cipalisq; intētio huius octauū
tractatuli istius libelli p̄sistit et dependet.
Ideo de ipsis septē peccat̄ capitalibz hic
fiet quoddā speciale capitulū. et iuxta di-
uisionē in principio hui⁹ p̄cipalis ca-
pituli quod est de peccato actuali posita
de his scz que in eo videnda sunt.

Aliqua circa mate

riam septē vicioꝝ capitaliū prenotanda
Iterum anteq̃ ad specialē seu parti
 cularē declaratiōez ipōꝝ septē vicio
 rū capitaliū veniat/ aliqua sunt cir
 ca ipsa aduertenda. Et primo notādū
 venit q̃ pctm̄ veniale. siue sit quantū ad
 actū siue q̃ntum ad maculā. nullo modo
 potest fieri mortale. sic sc̃z q̃ illud idē fm̄
 substantiā qd̄ pri⁹ fuit veniale/ fieret mor
 tale. Et rō est. quia nulla res potest muta
 respēm suā. Peccatū autē mortaleꝝ venia
 le sunt due diuerse peccati species. Verū
 tamen aliquis actus qui de sui natura est
 de genere peccati venialis/ bñ potest fieri
 mortalis. Et hoc quatuor modis. Pri
 mo modo rōne p̄scientie q̃ de illo actu fie
 ri potest. qz quicqd̄ fit cōtra cōscientiam
 formatā/ edificat ad gehennā. etiā si sit cō
 tra cōsciām erroneā. Et hec est rō. qz cū
 in pctō duo sint sc̃z auersio & cōuersio/ Pe
 nes p̄mū iudicatur q̃litas siue grauitas
 peccati. qm̄ auersio a deo est in pctō qua
 si formale. & auersio ad creaturā q̃si mate
 riale. Quāuis ergo leuare festucā de terra
 videat̄ leue vel indifferēs. si tamē fiat con
 tra cōsciām est pctm̄. qz tūc in aīo sp̄nit
 realiter bonū incōmutabile. & ita fit auer
 sio a creatore. Secōdo modo ex cōplacē
 tia que in illo actu possit capi & capetur.
 Unde Aug. Nullū pctm̄ adeo veniale est
 qd̄ nō fiat mortale dū plac̃z. Tertō mō
 ex dispositōe seu p̄liuitate que exinde cō
 trahitur. qz p̄ frequentē lapsū in venia
 lia. disponit homo ad mortale. Et fm̄ h̄
 intelligit̄ illud dictū Grego. Vitasti grā
 dia vide ne obruaris arena. Hoc autē di
 cit qz sepe de minimis peccatis dū freq̄n
 ter fiunt & sic quasi contēnūt/ venitur ad
 magna. Sicut de modica scintilla surgit
 quādoq; magnus ignis. Quarto mō
 ex p̄gressu. quia quādo insurgit veniale/
 si nō p̄hibet possit p̄gredi vsq; ad morta
 le. Non q̃ ipm̄ veniale. vt supra tactū est
 in sua substantia fieret mortale. sed qz ex ip
 so occasionaliter fieret p̄grediendo mor
 tale. vt patet in primis motib; q̃ inter ve
 nialia cōputatur. Sed quādo delectatio
 conualefcit intantū q̃ cōsensus accedit/
 iam est peccatum mortale.

Unde sumatur nu

mer⁹ & sufficientia septē vicioꝝ capitaliū
Notandū insup q̃ vt aliqualit̄ su
 pra tactū est septē sunt pctā seu vi
 cia capitalia. sc̃z supbia. inuidia.
 ira. acedia. auaricia. gula. luxuria. quozū
 sufficiētia seu numer⁹ pōt colligi. Volū
 tatē enī hūanā frequēter cōtingit deor̄ di
 nari. Aut ergo deor̄ diat qz appetit quod
 nō est appetendū. aut deor̄ diat qz refu
 git qd̄ nō est refugiendū. Si pri⁹ mō.
 aut appetit qd̄ nō est appetendū interi⁹.
 & tūc peccat̄ peccato supbie seu vane glo
 rie. Aut appetit qd̄ nō est appetendū exte
 ri⁹ & tūc peccat̄ pctō auaricie. Aut appetit
 qd̄ nō est appetendū inferi⁹ quale est cor
 porū delectabile. Et istud iterum est in du
 plici differētia. Quia aut illud delectabi
 le qd̄ sic inordinatē appetit/ tēdit ad p̄ser
 uatōem indiuidui. & tūc peccat̄ pctō gule
 Aut tēdit ad cōseruatōez speciei vt coit⁹
 & tūc peccat̄ pctō luxurie. Si sc̃do mō.
 qñ scilz volūtas deor̄ diat̄ refugiēdo qd̄
 nō est refugiendū. Aut illud nō refugien
 dū refugit fm̄ p̄uersum instictū potētie
 ratiōnalis. & tunc peccat̄ peccato inuidie.
 Aut illud refugit fm̄ p̄uersum instictū
 potētie irascibilis. & tunc peccat̄ peccato
 ire. Aut illud refugit fm̄ p̄uersum instin
 ctū potētie cōcupiscibilis. & tūc peccatur
 peccato acedie. Et sic patz q̃ qz sunt q̃
 tuoz p̄ncipalia appetibilia in q̃bus vo
 luntatē humanā deor̄ dinari contingit. &
 tres solū sunt vires seu potētie aīe fm̄ q̃
 rum instinctum est fuga. ideo tātmōdo
 sunt septē peccata seu vicia capitalia.

Duplici modo se

premyicia capitalia se ostendūt. nunc pa
 lam. nunc palliate.

Notandū insup q̃ ista vicia septē
 seu peccata capitalia/ qñq; palā &
 publice se ostendūt. vt qñ directe
 fiunt. qñq; vero sub qdā specie boni palli
 ata se ingerūt & decipiūt. An supbia qñq;
 sic sibi p̄suadet. Volo p̄esse vt possim p̄
 desse. Inuidia sic sibi p̄suadet. bona alijs
 nō cupio nec opto ne in p̄speritate succes
 suū nimis extollant. Iravero sic p̄suadet.
 Non debeo mala mihi illata tolerare/ ne
 mihi inferri consuecāt. Acedia sic sibi p̄
 suadet. Ad hoc mihi in laboribus parco
 ne indiscrete aliquid aggrediēs deficiā et
 indiscretōis arguar. Auaricia sic sibi per

Compendiū theologie

suadet. mihi multa adhuc cōgregāda veniunt/ne ppter casus fortuitos qui supvenire pnt in inopiā incidā. 7 sic furtū rapi nā vel aliud iniustū omittā. **Gula** sic sibi psuadet. **Corp^o meū** cibis 7 potib^o delicatis nutritio. quatin^o in sanitate cōseruetur fortiusq^{ue} efficiat^{ur} vt sic aptius sit 7 valentius ad deo seruitiū. **Luxuria** sic sibi psuadet. nō est malū aliqnto tpe ad libitū 7 p^oplacētiā viuere/et postea fortit^{er} penitere

Septem uicia capitalia septem ferocib^o bestiis cōparātur.

Notandū p^oterea q^o p^odicta septē uicia seu pctā capitalia septem tā ferocib^o q^o immūdis bestiis cōparari cōsueuerūt. **Supbia** seu yana gloria cōparat^{ur} leoni. **Inuidia** cōparat^{ur} cani. **ira** cōparat^{ur} lupo. **Acedia** cōparat^{ur} asino. **Gula** cōparat^{ur} vriso. **Luxuria** cōparat^{ur} porco. **Auaricia** cōparat^{ur} ericio. **Similit^{er}** etiā comparari cōsueuerūt septem grauib^o infirmitatib^o. **Supbia** seu yana gloria comparatur corp^ois inflationi. **Inuidia** comparatur lepre. **Ira** comparatur frensi. **Acedia** comparatur lethargie. **Auaricia** cōparatur hydropisi. **Gula** comparatur epilētie. **Luxuria** comparatur febrⁱ. **Et in sup^o** notandū 7 bñ p^osiderandum. q^o ista septem pctā seu uicia capitalia: deuota ac frequēti passionis christi meditatiōe curant^{ur}. Nam q^o debite ea que ipse domin^o noster **Iesus christ^o** in sua sacratissima passione egit 7 sustinuit cōtemplat^{ur}/repiet q^o be septē mortifere pestes/ibidē mirabiliter curant^{ur}. **Teni^o** sui sacri capitis in cruce humillima inclinatio/curat supbiam. **Sui** sacri lateris aptio curat inuidiā. **Orō** sua pro inimicis curat iram. **Portatio** crucis curat acediā. **Traditio** sui spūs patri. sui corp^ois cruci. sue matris discipulo. 7 suaz^{um} vestiū suis crucifixorib^o curat auariciam. **Portatio** aceti 7 fellis curat gulā. **Et** sua flagellatio curat luxuriā. **Notandū in sup^o** q^o p^odictoz^{um} peccatoz^{um}/vnum ex alio nascit^{ur}. quod sic apparet. **Superbia** enī q^o omnes pcellere vult 7 appetit. statū quādo aliquē sibi equari videt aut timz. in se dolere 7 p^oturbari incipit. ac exinde p^otra illū ad ipm suū bonū quo sic eū sibi equari timet/impediendū ac diminuendū mouet 7 sic ex supbia nascit^{ur} inuidia. **Inuid^o** vero quia defacili ei cui sic inuidet irascitur

et cōtra eū quasi toto spū cōmouet. idō ex inuidia nascit^{ur} ira. **Lum** autē sic cōtra alium cōmotus 7 iratus vindictā de illo appetat/7 se vindicari querat in quo si eum deficere cōtingat/in aīo suo cōtabescit et contristat^{ur}. idō ex ira nascit^{ur} quedā mentalis tristitia que a doctorib^o acedia nuncupatur. **Lum** vero sic animo tristis 7 cōtabescens cōsolatōem 7 quandā sui exaltatōem quā in seipso nō habet/in rebus exteriorib^o querat. 7 quāto plura cōgregare poterit/maiorē se habituz sperat. idō ex acedia nascit^{ur} auaricia. **Auarus** autē quia bonis temporalibus abundat. et sic ea que ad delectatiōem in cibis 7 potib^o faciunt facilius compare 7 ad sui libitum habere potest. idō ex auaricia nascit^{ur} gula. **Gula** vero ppter ventris repletōem/variasq^{ue} ciboz^{um} 7 potuū delectabiliū species quib^o reficit^{ur}/facillime despumat in libidinem. idō ex gula nascitur luxuria. **Notādū** insup^o q^o plura p^odictoz^{um} septē vicioz^{um} seu peccatoz^{um} capitaliū dicitur radices et initia seu cause alioz^{um} diuersis tamē respectibus. **Supbia** enī primo dicit^{ur} radix et initium oīs peccati ppter tres causas seu ratōnes. **Primo** ppter causam q^o in omni peccato inuenit^{ur}. scz p^otemptus dei qui est quedā causa oīs peccati. **Iste** autē contemptus est auersio a creatore. que in omni peccato est. q^o in omni peccato/preponitur bonū cōmutabile bono incōmutabili. **Iste** contemptus nō nisi ex supbia p^ocedit. 7 ex ea q^o maxime. **Et** idō dicit^{ur} q^o si cut sine charitate alie virtutes nihil sunt ita sine superbia alia uicia nihil sunt. **Ab** strabe supbia 7 habebis grām. **Quia** supbis deus resistit. humilib^o autē dat gratiā. **Secundo** dicit^{ur} supbia radix 7 initium oīs peccati/quia fuit primū peccatoz^{um}. **Hoc** enī peccato peccauit p^oio diabolus in celo 7 prim^o homo in paradiso. **Tertio** dicit^{ur} supbia radix 7 initium oīs peccati/q^o ex ea p^opus 7 posterius hoc est mediate vel immediate/nascitur alia uicia et peccata. vt aliquo modo supra ostensum est in notabili immediate p^ocedēti. **Libido** etiā prout **Augusti^o**. ponit dicit^{ur} causa oīs peccati sed alio respectu propter scilicet inordinatā delectatiōem que ex ipsa libidie habetur in creatura. que delectatio inordinate afficit 7 attrahit animā et auertit a summo bono. **Est** enī libido volūtas

improba qua mouet aia ronalis ad hoc q inordinate delectet in creatura. Et ex hac libidine omnia alia peccata fm prius et posterius. hoc est mediate vel immediate. alia tm via seu ordine q̄s a superbia insurgunt. Cupiditas etiā sicut ponit apostolus radix dicitur oim maloz. quasi eodē respectu iuxta suū eē sicut dicitur libido iuxta suū. Nam sicut libido vt statū dictū est dicitur causa oim peccati ppter inordinatam delectatōem que ex ipsa libidine habet in creatura que delectatio inordinate afficit et attrahit aiam et auertit a summo bono. sic cupiditas in suo esse dicitur radix oim maloz/ ex inordinato amore. qui ex ipsa cupiditate habet ad creaturā. qui inordinatus amor similiter afficit et attrahit animā et a summo bono auertit. Et q̄ inordinatus amor omnia alia peccata fm prius et posterius hoc est mediate vel immediate. alia tamē via seu ordine q̄s a superbia et q̄s a libidine insurgunt et oriuntur. **L**uxuria etiā fm **L**assianū dicitur radix ois peccati. quia carnales delectatōnes sunt nobis naturales. et ad naturalia pni sum et inclinati. ac eis cum difficultate resistim? **A**tracta igit et affecta p luxuriam aia in oia alia vicia facilliter et sine p̄sideratōe ac moderamine. fm tamē prius et posterius hoc est mediate vel immediate ex vno. scz in aliud plabitur. alia tamē via et ordine q̄s p superbia et q̄s p libidinē et q̄s p cupiditate. **P**ossent ista p̄fusius declarari sed quantum ad breuitatē huius tractatuli cōuenit. satis sint q̄ tacta sunt. q̄ ampliora videre voluerit doctores habeat solennes. et inter ceteros beatū Thomā secunda secunde. et summā de vitijs et virtutibus.

R De septē vitijs capitalibus in speciali. Et primo differentia inter superbiam et inanem gloriam:

His sic prenotatis dicēdū venit de quolibet predictoz septē vicioz capitaliū in specie seu in particulari. Et primo de superbia. Circa quā notandū est q̄ licet cōiter nō fiat distinctio inter superbiam et inanē gloriā. immo ponat inanis gloria filia superbie **B**rego. tamē inter eas differentia ponit. immo superbia dicitur regina et mater omnium viciozū. Quod intelligendū est grego. accepisse prout superbia cōsideratur fm quandā redundantia et

generalitatē quam habet in alia peccata in quantum scz ex ipsa omnia peccata oriri possunt. Et hoc duplici via seu ratione. **U**no modo per se et directe in quantum scilz alia peccata ordinantur ad finē superbie q̄ est propria excellentia ad quā potest ordinari quicqd homo indebite et inordinate appetit. **A**lio modo indirecte quasi p accidens remouēdo prohibēs. in quantum scilz per superbiam. homo legē diuinā contēnit. p quam phibetur a peccādo et transgreditur mandata. **I**ntelligit tamē hoc q̄n do illa transgressio mādatorū fieret ex cōceptu. Nam fieri posset ex ignorantia vel infirmitate. q̄ ibi nō esset superbia. **E**t igitur semper natura ipsorū viciozū clarius elucescat. pcedatur hic opinione greg. in sequēdo. **D**ifferentia autē que cōiter in superbia et inanē gloriā assignat est. quia licet in vtraq̄ sit immoderat⁹ et inordinatus proprie excellētie appetitus/ qui scilz nō est fm rectam et debitā ratōem/ in hoc tamē differunt. quia superbia excellentiā p priam inordinate appetit. **I**nanis vero gloria excellētie p̄rie manifestatiōem. ita q̄ superbia proprie cōsiderat in quantum ille inordinatus p̄rie excellētie appetitus habet ab intra etiā si nō ab extra p̄grediatur. **I**nanis gloria trāsit ab extra. qz illaz excellentiā appetit ab extra apparere et in ore aliorum apparere et manifestari.

De superbia in particulari put distinctū ab inanī gloriā et ponitur quasi regina aliorum viciozū.

Dicitur ergo primo de superbia. que sic vt aliqualit tactum est. fm Augusti. diffinitur. **S**uperbia est p̄uersus proprie celsitudinis appetitus. **D**icit etiā August. q̄ superbia omnibus hominib⁹ inuider scilicet superioribus. quia eis nō equat. **P**aribus quia sibi equat. **I**nferiorib⁹ ne sibi equetur. **D**icit etiā superbia omnis peccati radix et inicitū ppter tres ratiōes supra in penulti. cap. immediate p̄cedenti tactas. **B**rego. xxxi. li. moralium quatuor species superbie assignat. **P**rima est cū homo bonum qd̄ habet/ estimat se a seipso habere **S**ecūda species est cum homo bonū qd̄ habet/ sibi desup datum credit. sed tamē se reputat illud p suis meritis accepisse. **T**ertia species est cū homo iactat se ha-